

חרדת ספרייה ועמדות כלפי המחשב בקרב סטודנטים ישראלים לתואר

B.Ed/מזרחי דיאן

תקציר:

זה שנים ספרנים באקדמיה מבחינים בהתנהגות הססנית, ברתיעה, בלחץ, בבלבול ובחוסר ביטחון בקרב סטודנטים, בזמן היותם בספרייה ובעת השימוש במתקניה, לרבות בסביבת מקורות מידע השייכים לתחום לימודיהם. קונסטנט מלון היתה הראשונה שחקרה תופעה בלתי מובנת זו והבחינה בשיטתיות שבה. מלון גילתה ש- 75% - 85% מהסטודנטים בשנת הלימודים הראשונה סובלים מתופעה זו, שכונתה על ידה "חרדת הספרייה" (1986). ההכרה בתיאוריה שפיתחה מלון הביאה להתעניינות רבה, לדיונים אקדמיים ולמחקרים בנושא בקרב אנשי מקצוע. בשנת 1992 פיתחה שרון בוסטיק כלי מדידה לחרדת הספרייה וכינתה אותו בשם Library Anxiety Scale. מאז פותח כלי זה, נעשו בו שימושים רבים למדידה כמותית של חרדת הספרייה. המחקרים השונים של תופעת חרדת הספרייה נעשו בעיקר באוניברסיטאות ובמכללות אמריקאיות. בישראל, לעומת זאת, לא נחקרה תופעה זו.

בספרייה האקדמית כיום יש חשיבות להכרת המחשב והשימוש בו. על מנת לאתר מידע מחפשים בקטלוגים מקוונים (On-line), במאגרי מידע מולטימדיה, בדיסקים אופטיים (CD-ROM), בבסיסי נתונים ברשתות מחשבים ובאינטרנט. בעקבות מעורבותו המקיפה של המחשב בחיינו, נעשו מחקרים רבים בנושא של עמדות כלפי מחשבים, אך לא נמצאו מחקרים הבוחנים את הקשר וההשפעה בין חרדת הספרייה ועמדות כלפי מחשבים. מחקר זה הוא הראשון הידוע לנו מסוגו, הבוחן קשר זה מקרוב. בנוסף, כולל המחקר גורם לחרדת הספרייה, שלא נבדק קודם, אשר תוקף סטודנטים בעת השימוש במשאבים עם ממשק בשפה האנגלית, בעוד ששפת האם ושפת ההוראה שלהם אינה אנגלית.

במחקר זה נעשה שימוש בשני מדדים, מדד חרדת ספרייה בעברית (H-LAS) המבוסס על המדד של בוסטיק ומדד עמדות כלפי המחשב (Computer Attitude Scale) מתורגם לעברית, שנקבע ע"י לוי וגרסארד (1984). בנוסף נעשה גם שימוש בשאלון דמוגרפי.

בתחילה כלל המדגם 339 סטודנטים, מבית הספר לחינוך במכללת בית ברל, שענו לשאלונים בכיתותיהם. בהמשך הורחב המדגם וכלל עוד 325 סטודנטים לתואר B.Ed. משבע מכללות נוספות בארץ, אשר ענו על השאלונים בספרייה המכללה. לא נמצאו הבדלים משמעותיים בבניית הפקטורים בין שתי קבוצות המדגם.

שבעה פקטורים נבנו במדד H-LAS: צוות, ידע, שפה, נוחות כללית, נוחות השימוש במחשבים בספרייה, מדיניות ושעות פעילות הספרייה ומשאבים. הערכים שנמצאו הצביעו על מהימנות

משביעת רצון, למעט פקטור מדיניות הספרייה אשר נבדק במדידות נוספות בגלל תרומתו הניכרת לתופעת חרדת הספרייה.

שלושת הפקטורים למדידת עמדות כלפי המחשב, הנאה, ביטחון וחרדה, הראו ערכים מהימנים ומשביעי רצון.

המדגם כלל 664 סטודנטים לתואר B.Ed משמונה מכללות להוראה בארץ. הגיל הממוצע היה 25.94, 88% מהם נשים, 82% הצהירו על עברית כשפת אם.

במחקר זה 72% מהסטודנטים הצהירו שהם משתמשים "מעט" או "הרבה" במחשב ביתי. כמשתמשים "מעט" או "הרבה" במחשב במקום עבודתם, הצהירו 51%. תוכנת עיבוד תמלילים נמצאה נפוצה יותר מכל סוגי תוכנה אחרים שנבחנו כמו: משחקים, גיליון אלקטרוני, אינטרנט ושפת תכנות.

נבחנו שלוש שאלות מחקר בענין חרדת הספרייה ועמדות כלפי המחשבים כדלהלן:

1. מהי רמת חרדת הספרייה ועמדות כלפי מחשבים בקרב סטודנטים ישראלים הלומדים לקראת התואר B.Ed?

2. האם קיים קשר בין חרדת הספרייה לעמדות כלפי מחשבים?

3. מהי השפעת הגיל, המגדר, שפת האם, שנת הלימודים וכמות השימוש במחשב, על חרדת הספרייה ועל עמדות כלפי המחשב?

במחקר זה נוכחנו לדעת שבסולם 1 עד 5, כאשר 5 מייצג את הרמה הגבוהה ביותר של חרדת הספרייה ועמדות כלפי המחשבים, רמות החרדה הן 2.51 ו- 2.58 בהתאמה. מדובר ברמת חרדה בינונית, שאמנם אינה מצביעה על חסימה רגשית גבוהה מאוד, אך בכל זאת מצריכה התייחסות כדי לשפר מצב זה. פקטור השימוש באנגלית במשאבי הספרייה התגלה כגורם מכריע ביותר לתופעת חרדת הספרייה.

נמצא קשר הדדי בין כל שבעת הפקטורים של חרדת הספרייה לבין שלושת הפקטורים של עמדות כלפי המחשבים. הפקטורים ידע, צוות ושפה השפיעו במיוחד על ידי העמדות כלפי מחשבים אם כי בפקטור הידע ניכרה ההשפעה הגדולה ביותר. על פי תוצאות המחקר ניתן להניח, שעמדות חיוביות כלפי מחשב מורידות את רמת חרדת הספרייה בקרב סטודנטים לתואר B.Ed בישראל.

העובדה שכל המשתנים הבלתי תלויים התייחסו לשנים או יותר פקטורים של חרדת הספרייה, מורה על יחס מובהק בינם לבין הפקטורים האחרים. כללית, אצל סטודנטיות צעירות, בשנת הלימודים השניה או השלישית, נמצאה רמת חרדת הספרייה גבוהה ביותר. במשתנה שפת אם, התוצאות היו מעורבות. בעוד שבקרב סטודנטים דוברי ערבית נמצאה רמת חרדה גבוהה יותר

בפקטור ידע, בקרב דוברי עברית נמצאה רמת חרדה גבוהה יותר בפקטור שפה. נמצא שימוש מוגבר במחשבים בכלל, ובמחשבים ביתיים בפרט, גורם לירידה ברמת חרדת הספרייה. שימוש מוגבר זה מורה על התאמה לפקטור ידע, צוות ושפה.

השפעתם של המשתנים הבלתי תלויים על עמדות כלפי מחשבים מורה שלא קיים קשר בין מגדר וגיל לבין עמדות כלפי מחשבים. בקרב דוברי ערבית, נמצא יותר ביטחון עצמי בשימוש במחשב מאשר בקרב דוברי עברית, אך לא נמצאו הבדלים מובהקים בפקטורים הנאה או חרדה. כמו כן נמצא יחס הפוך בין שימוש במחשב לחרדה כלפי מחשבים. ככל שמוגבר השימוש, בעיקר בקרב משתמשי מחשב ביתיים, כך יורדת רמת החרדה.

שלוש נקודות חשובות עולות ממחקר זה :

1. שימוש מוגבר במחשב גורם לעמדות חיוביות יותר כלפי מחשבים.
2. עמדות חיוביות כלפי מחשבים גורמות לירידה בחרדת הספרייה.
3. רמת חרדת הספרייה בקרב סטודנטים לתואר B.Ed. בישראל, מושפעת בעיקר מרמת המיומנות בשפה האנגלית.

על ידי הטמעת השימוש במחשב בקרב סטודנטים, בלימודים מעשיים ובזמינות מתקני תרגול, מוסדות חינוך וספריותיהם יכולים לשפר את היחס החיובי למחשב וממילא לגרום לירידה ברמת חרדת הספרייה.

יש לשפר את שליטת הסטודנטים ומיומנותם בשפה האנגלית כדי להוריד את רמת החרדה מפני שימוש במשאבי הספרייה בעלי ממשק בשפה האנגלית. בנוסף, יש להעשיר את כמות מקורות המידע הזמינים לסטודנטים, בעלי ממשק בשפה העברית.

ביכולתם של ממצאי מחקר זה להוות כלים מנחים עבור ספריות אקדמיות בתכנון ומיקום מתקניהם הממוחשבים ותוכנות הדרכה ביבליוגרפיות, במיוחד במוסדות עם מקורות מידע רב-לשוניים וסטודנטים דוברי מספר שפות.

מס' מיון בספרייה :

370.153 MIZ 1

מס' מערכת בספרייה :

453497